

ELŻBIETA JODKOWSKA¹, MARTA RACZYŃSKA¹, MICHAŁ SOBCZAK², ALEKSANDER REMISZEWSKI²

Ocena metody abrazji powietrznej do leczenia próchnicy bruzd i szczelin w zębach stałych – doniesienie wstępne

The Evaluation of the Air-Abrasive Method as Treatment Pit and Fissure Carious Lesion in Permanent Teeth – Preliminary Report

¹Zakład Stomatologii Zachowawczej IS AM w Warszawie

²Zakład Stomatologii Dziecięcej IS AM w Warszawie

Streszczenie

Cel pracy. Celem badania była ocena efektywności metody abrazji powietrznej z zastosowaniem urządzenia Air Flow prep K1 (EMS) użytego do opracowania bruzd w zabiegu poszerzonego uszczelniania.

Materiał i metody. Leczeniem objęto dzieci w wieku 11–12 lat, u których uszczelniano zęby przedtrzonowe oraz I i II trzonowe stałe. Ogółem leczeniem objęto 120 zębów. W zależności od zasięgu ubytku stosowano uszczelniacz Helioseal-F® (Vivadent) lub półpłynny materiał złożony Tetric Flow® (Vivadent). Oceniano efektywność i komfort pracy z użyciem abrazji powietrznej oraz odczucia pacjentów.

Wyniki. Nie zaobserwowano dolegliwości bólowych w czasie opracowywania ubytków. Średni czas opracowywania zębów przedtrzonowych wynosił 150 s, a dla zębów trzonowych 420 s.

Wniosek. Abrazja powietrzna jest skuteczną metodą w leczeniu próchnicy na powierzchniach żujących zębów stałych (Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 295–298).

Słowa kluczowe: abrazyjne opracowanie ubytku, uszczelniacz, abrazja powietrzna.

Abstract

Objectives. The aim of this study was to evaluate the efficiency of preparing superficial cavities localized in pit and fissures of molars and premolars using an air-abrasive method – Air Flow prep K1 (EMS).

Material and Methods. In group of 50 children 120 teeth were filled with pit and fissure sealant Helioseal-F® (Vivadent) or composite material Tetric Flow® (Vivadent). The effective of working with air abrasion and patient's subjective sensations were examined.

Results and Conclusion. The caries treatment with use of air-abrasive technique is painless. Mean time of preparation for cavities localized in premolars was about 150 s, and for cavities localized in molars – 420 s. The air-abrasive is good method for treatment pit and fissures caries lesions (Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 295–298).

Key words: cavity preparation by abrasion, pit and fissure sealant, air abrasion.

Uszczelnianie powierzchni żujących zębów bocznych u dzieci jest często stosowaną i skuteczną metodą profilaktyki próchnicy. Zabieg poszerzonego uszczelniania stosuje się w przypadku zębów z odwapnieniami, przebarwieniami lub ogniskami próchnicy powierzchniowej, tj. nieprzekraczającej granicy szkliwno-zębinowej.

Konwencjonalne metody opracowywania ubytków z użyciem instrumentów rotacyjnych

często powodują u pacjentów przykre doznania bólowe, które wraz z wytwarzanymi wibracjami i nieprzyjemnym dźwiękiem, jaki towarzyszy pracy turbiny zniechęcają pacjentów do wizyt u stomatologa – u dzieci jest to jeszcze bardziej nasilone. Dlatego też stomatologia współczesna poszukuje nowych, alternatywnych rozwiązań i metod preparacji ubytków próchnicowych, którym nie towarzyszyłyby wibracje, przegrzewanie i charak-

terystyczny dla instrumentów rotacyjnych dźwięk. Jedną z najnowszych metod opracowywania twardych tkanek zęba jest abrazja powietrzna. Do oceny tej metody autorzy niniejszego opracowania wykorzystali piaskarkę Air Flow prep K1®.

Zasada pracy urządzenia polega na wyrzuceniu z dyszy pod dużym ciśnieniem (4,5–7 bar) mieszaniny wody, tlenku glinu o rozmiarach cząsteczek 5–50 µm i gazu. Wymieszane razem, stanowią jednolity strumień czyszczący, który jest kierowany na opracowywaną powierzchnię zęba pod kątem 90° z odległości około 1 mm [1, 2]. Strumień mieszaniny, uderzając o powierzchnię zęba, zmniejsza jego strukturę dzięki powstałej energii kinetycznej.

Ponieważ proszek niesiony wraz z wodą i gazem może powodować zapylenie i działać drażniaco na spojówkę, błonę śluzową nosa i jamy ustnej, podczas pracy abrazją powietrzną należy przestrzegać następujących zasad:

- 1) cały zabieg musi bezwzględnie odbywać się pod osłoną koferdamu,
- 2) należy stosować okulary ochronne dla pacjenta, lekarza i asysty,
- 3) lekarz i asysta powinni mieć założone maski ochronne,
- 4) podczas zabiegu konieczny jest sprawny ssak.

Istnieją też przeciwwskazania do użycia abrazji powietrznej. Nie należy jej stosować u pacjentów z rozpoznaną astmą, niedrożnością górnych dróg oddechowych, przewlekłym zapaleniem oskrzeli, stanami zapalnymi błony śluzowej jamy ustnej oraz u osób uczulonych na proszek tlenko-wo-glinowy [2].

Nie każdy rodzaj ubytku w zębie może być opracowany tą metodą. Ma ona zastosowanie w leczeniu niewielkich ubytków zlokalizowanych w obrębie bruzd i szczelin, można ją stosować w ubytkach klas III i V według Blacka. Dyskusyjne jest jej zastosowanie w przypadku preparowania ubytków klasy II i IV, ponieważ przeciwwskazane jest wtłaczanie strumienia czyszczącego do kieszonki dziąsłowej, co może się zdarzyć w przypadku, gdy brzeg dodziąsłowy ubytku schodzi głęboko pod dziąsło. Wydaje się, że bardzo uciążliwe byłoby też opracowanie ubytku w przypadku spostrzeżonej próchnicy wtórnej, gdyż usunięcie „starego” wypełnienia i opracowanie tkanek zajętych próchnicą zajęłoby zbyt dużo czasu.

Celem badania była ocena metody abrazji powietrznej z zastosowaniem urządzenia Air Flow prep K1 (EMS) do opracowania bruzd zębów bocznych w zabiegu enameloplastyki, poszerzonego uszczelniania i opracowywania powierzchownych ubytków próchnicowych klasy I według klasyfikacji Blacka.

Material i metody

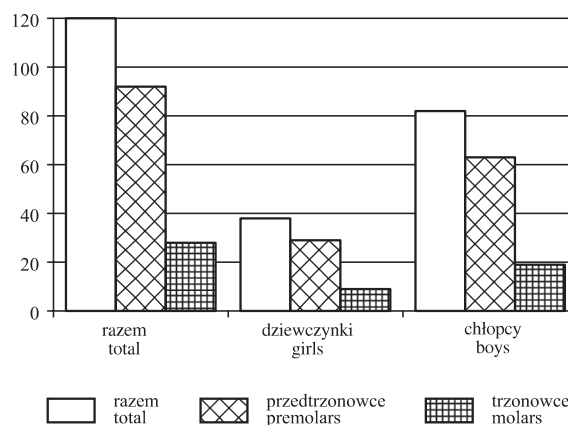
Leczeniem objęto 33 dzieci obojga płci w wieku 11–12 lat, pacjentów Zakładu Stomatologii Dziecięcej IS AM w Warszawie i Zakładu Stomatologii Zachowawczej IS AM w Warszawie. Uszczelniono 120 zębów stałych, w tym 92 przedtrzonowych i 28 trzonowych. Zestawienie badane-go materiału przedstawiono na ryc. 1.

Po zakwalifikowaniu pacjenta do leczenia (wykluczenie przeciwwskazań) w każdym przypadku zakładano osłonę z koferdamu. Ubytki opracowywano zgodnie z zasadą maksymalnego oszczędzania zdrowych tkanek. Piaskarki używano zgodnie z zaleceniami producenta, stosując wszystkie środki ostrożności, zachowując kąt nachylenia dyszy do długiej osi zęba 90° i odległość od opracowywanej powierzchni około 1 mm. Używano tylko oryginalnego proszku.

W czasie opracowywania ubytków dokonywano pomiaru czasu potrzebnego do przygotowania zęba do uszczelnienia.

Po opracowaniu ubytki wytrawiano 37% kwasem ortofosforowym przez 20 sekund, następnie obficie płukano i suszono. W zależności od zasięgu procesu próchnicowego stosowano dwa materiały: Heliocore-F® – uszczelniacz bruzd i szczelin, gdy ubytek był ograniczony wyłącznie do szkliwa oraz półpłynny materiał złożony Tetric Flow®, gdy zasięg ubytku przekraczał połączenie szkliwno-zębinowe. Materiał Tetric Flow stosowano z dołączonym fabrycznie systemem łączącym Excite®. Materiały polimeryzowano zgodnie z zaleceniami producenta standardową lampą halogenową.

Materiał Heliocore-F zastosowano do uszczelnienia 55 zębów przedtrzonowych (ryc. 4a, b) i 16 trzonowych. Materiał Tetric Flow zastosowano do wypełnienia 37 ubytków w zębach przed-

Ryc. 1. Liczba uszczelnionych zębów z uwzględnieniem płci dzieci i grupy anatomicznej zębów

Fig. 1. Number of sealed teeth depending on the sex in children and anatomic group of the teeth

trzonowych (ryc. 3a, b, c) i 12 trzonowych (ryc. 2a, b, c). Wypełnienia kontrolowano kalką, ewentualne nadmiary usuwano, polerowano używając pasty polerskiej i gumek.

Bezpośrednio po zabiegu dokonywano klinicznej oceny retencji materiału uszczelniającego – Helioseal F, oraz klinicznej oceny wypełnień z materiału złożonego Tetric Flow według kryteriów Ryge'a. Analizy oceny subiektywnych doznań dotyczących dolegliwości bólowych u pacjentów podczas opracowywania ubytków metodą abrazji powietrznej dokonywano posługując się następującą skalą: 0 – brak doznań bólowych, 1 – nieznaczny ból, 2 – silny ból.

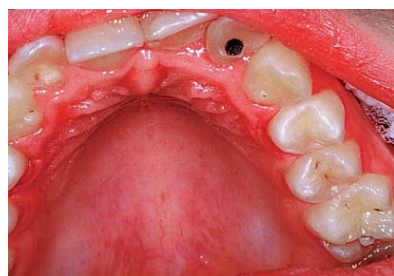
Po zakończeniu zabiegu preparowania twardych tkanek zęba porównywano czas potrzebny do przygotowania zęba do uszczelnienia.

Wyniki

Analiza oceny doznań subiektywnych pacjentów w czasie opracowywania ubytków ujawniła w 100% przypadków brak bólu.

Średni czas opracowania ubytków w zębach przedtrzonowych wynosił średnio 150 s. (50–420 s), a w zębach trzonowych – 420 s (60–690 s).

W badaniu przeprowadzonym bezpośrednio po uszczelnieniu wszystkich zębów przedtrzonowych i trzonowych materiałem Helioseal-F odnotowano całkowitą retencję materiału uszczelniającego. Wszystkie wypełnienia wykonane z użyciem materiału Tetric Flow w zębach przedtrzonowych i trzonowych według kryteriów Ryge'a uzyskały ocenę 0, czyli zostały zakwalifikowane jako akceptowane – bez zastrzeżeń.

a

b

Ryc. 2a. Ząb 24 – stan po opracowaniu ubytku; **b** – ząb 24 – stan po wypełnieniu materiałem Helioseal-F

Fig. 2a. 24 – sealed with Helioseal F; **b** – F 24 after preparation

a

b

c

Ryc. 3a. Ząb 45 – stan przed opracowaniem; **b** – ząb 45 – stan po opracowaniu ubytku; **c** – ząb 45 – stan po wypełnieniu materiałem Tetric Flow

Fig. 3a. 45 – before preparation; **b** – 45 – after preparation; **c** – 45 – restoration made by Tetric Flow

a

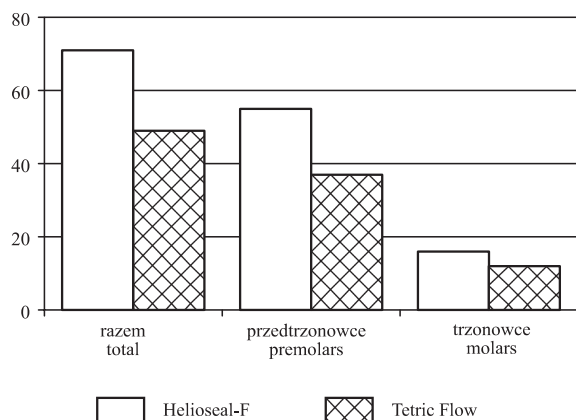
b

c

Ryc. 4a. Ząb 46 – stan przed opracowaniem; **b** – ząb 46 – stan po opracowaniu ubytku; **c** – ząb 46 – stan po wypełnieniu materiałem Tetric Flow

Fig. 4a. 46 – before preparation; **b** – 46 – after preparation; **c** – 46 – restoration made by Tetric Flow

Ryc. 5. Liczba uszczelnionych zębów z uwzględnieniem grupy anatomicznej zębów i zastosowanego materiału

Fig. 5. Number of sealed teeth depending on anatomic group and material used in treatment

Omówienie

Zalety opracowywania ubytków metodą abrazyj powietrznej były opisywane przez innych autorów, którzy podają, iż w czasie pracy nie powstają wibracje, nie występuje efekt przegrzewania na skutek rotacyjnej pracy wiertła, nie ma nacisku na ząb jaki towarzyszy opracowywaniu wiertłem, a urządzenie nie wytwarza nieprzyjemnego dźwięku [1–3]. Autorzy prezentowanego badania w pełni potwierdzają te spostrzeżenia.

Dzięki temu, że głowica piaskarki jest oddalona od powierzchni zęba o około 1 mm, metoda ta uznawana jest za bezdotykową [2].

Przedstawione zalety metody opracowywania ubytków próchnicowych za pomocą abrazyj po-

wietrznej czynią zabieg bardziej przyjazny, szczególnie dla pacjentów w wieku rozwojowym.

Odnutowany przez nas czas opracowywania ubytków jest dłuższy, w porównaniu z czasem podawanym przez innych autorów. Mogło na to wpłynąć niewielkie doświadczenie operatorów w pracy z urządzeniem Air Flow prep K1, co szczególnie dało się zauważyć w początkowej fazie badań. W miarę nabierania doświadczenia w pracy z urządzeniem czas opracowywania ubytków był krótszy.

Dane z piśmiennictwa na temat uzyskanej struktury powierzchni szkliwa opracowanego metodą abrazyj powietrznej i ocenianej w skaningowym mikroskopie elektronowym ujawniły brak mikropęknięć i uszkodzeń szkliwa oraz lepszą retencję materiałów stosowanych do wypełnień do powierzchni zęba [1–4].

W czasie opracowywania ubytków urządzeniem Air Flow Prep K1 uwagę zwracała gładkość opracowanej powierzchni szkliwa i zębiny oraz płynność przejścia powierzchni opracowanej w nieopracowaną. Wnioski te są zgodne ze spostrzeżeniami poczynionymi przez innych autorów [1–4].

Opracowanie twardych tkanek zęba metodą abrazyj powietrznej jest niewątpliwie alternatywną metodą leczenia tradycyjnego z użyciem wysokoobrotowych urządzeń rotacyjnych. Pozwala ponadto na szybkie wykrycie i skuteczną terapię wczesnych zmian próchnicowych w zagłębieniach anatomicznych bruzd i szczelin. Szczególnie dotyczy to młodych pacjentów, u których aż 84% wszystkich ubytków próchnicowych występuje w bruzdach anatomicznych na powierzchni żującej zębów bocznych.

Piśmiennictwo

- [1] KUPCZYŃSKI P., POSTEK-STEFANŃSKA L., BORKOWSKI L.: Kliniczna ocena efektywności opracowania próchnicy powierzchniowej metodą abrazyjną z zastosowaniem urządzenia Air Flow prep K1 – doniesienie wstępne. *Stomat. Współczesna* 2001, 8, 39–42.
- [2] KUPCZYŃSKI P., POSTEK-STEFANŃSKA L., BORKOWSKI L.: Ocena struktury powierzchni twardych tkanek zębów opracowanych za pomocą piaskarki Air Flow prep K1 – badania w SEM. *Stomat. Współczesna* 2002, 9, 29–32.
- [3] PEKACKI P.: Abrazja powietrzna – stara metoda, nowe nadzieje. *Magazyn Stomatol.* 2001, 11, 7–8, 60–62.
- [4] KIM A., LAURELL J., HESS A.: Scanning electron micrographic effects of air-abrasion cavity preparation on human enamel and dentin. *Quintessence Int.* 1995, 26, 139–143.

Adres do korespondencji:

Marta Raczyńska
Zakład Stomatologii Zachowawczej IS AM w Warszawie
ul. Miodowa 18
00-246 Warszawa
tel.: (+48 22) 635 17 47

Praca wpłynęła do Redakcji: 11.06.2003 r.
Po recenzji: 20.03.2003 r.
Zaakceptowano do druku: 14.07.2003 r.

Received: 11.06.2003
Revised: 20.06.2003
Accepted: 14.07.2003